

Meerwaarde kruidenrijk grasland

Kennisbijeenkomst leertraject kruidenrijk grasland

Rob Geerts & Peter Takens

25 augustus 2022 Hof zum Walde Spijk

Inhoud van deze presentatie

- Stukje historie
- Kruidenrijk grasland, waar hebben we het over?
- Waarden van kruidenrijk grasland
- Economie

Een stukje historie

- Voor 1900 nog veel woeste gronden en 'groenlanden'

Staring (1862): *"Elke bunder (ha) tarwe brengt ons slechts twintig mud (70 kg) graan op. Op elke bunder bouw- en weiland houden wij nog niet één stuks rundvee. Eén vijfde van onze grond ligt nog woest en ledig"*.

- Begin 1900 worden veel woeste gronden ontgonnen en worden vanuit het Rijk de eerste praktijk-experimenten gestimuleerd voor grasland-verbetering: de zgn. Interprovinciale landbouw-proefvelden

De eerste bemestingsexperimenten

Veldbode 1909

WAGENINGEN
UNIVERSITY & RESEARCH

100years
1918 — 2018

Maar ook grasland-inzaaiexperimenten

Mengsels voor blijvend grasland van Werner (Du) en Sutton (Eng). Op basis van grondsoort 9 tot 22 verschillende soorten:

grassen: *reukgras, kamgras, kropaar, goudhaver, fioningras*
grote vossestaart, en rood- en hard zwenkgras

klavers: *rode- en witte klaver, basterd klaver, hopklaver, kleine klaver, gewone- en moerasrolklaver*

kruiden: *duizendblad, smalle weegbree, pimpernel en karwij*

Uit het Handboek Voor Den Nederlandschen Landbouw en Veeteelt (Reinders,1901)

Veel van de soorten in onze huidige graslanden komen oorspronkelijk uit het buitenland en vormden de basis voor veredeling van grassen en klaversoorten

Presentie van grassen en kruiden in 1400 graslanden in de jaren 50 van de vorige eeuw (vnl. Kamgrasweiden)

Kruiden en vlinderbloemigen	P%	grassen	P%
Witte klaver	97	Fioringras	99
Paardenbloem	97	Ruw beemdgras	99
Scherpe boterbloem	95	Veldbeemdgras	99
Kruipende boterbloem	92	Engels raaigras	97
Gewone hoornbloem	87	Rood zwenkgras	91
Veldzuring	81	Gestreepte witbol	88
Pinksterbloem	81	Reukgras	84
Vertakte leeuwentand	75	Beemdlangbloem	83
Madeliefje	68	Kweek	73
Gewoon duizendblad	51	Timotheegras	72
Smalle weegbree	50	Kamgras	71
Rode klaver	50	Gewoon struisgras	55

Bemestingniveau begin jaren '50

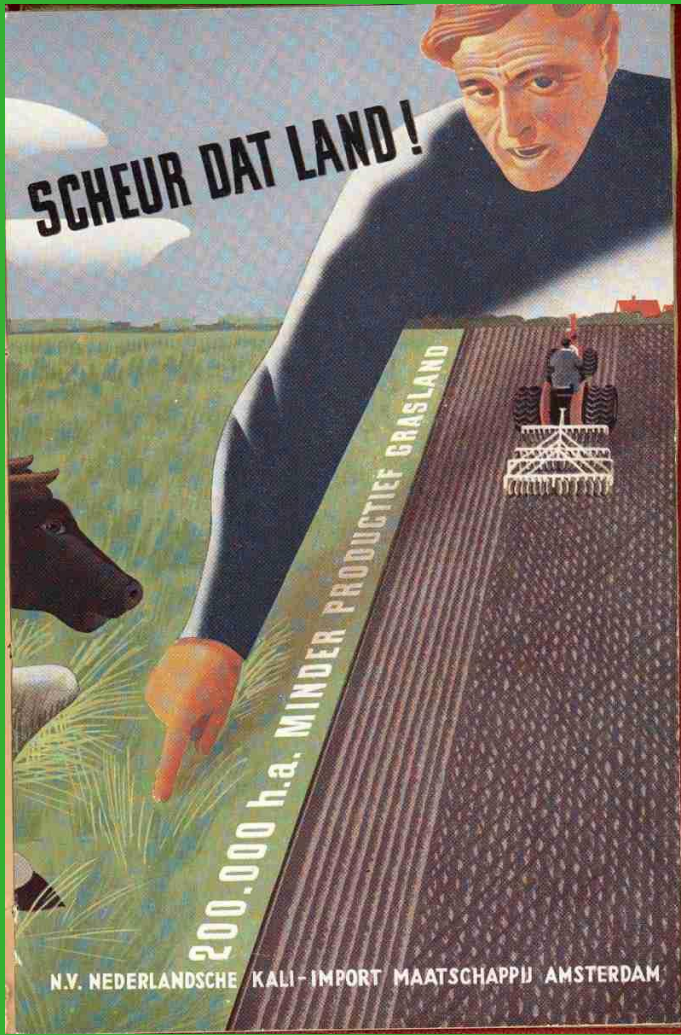
Kg N/ha/ja	Totaal (stalmest/gier/km)				Huidige bemestingsniveau (derogatie zand)
	jaar	NL	Veen W	Klei N	
1950	68	51	72	74	230 (250) Kg N /ha/ja
1951	78	59	89	82	
1952	89	67	102	93	

Bron: Koopmans, 1960

Het Productieniveauonderzoek
De bemesting van grasland in de praktijk

Na WO II graslandverbetering in een rap tempo

De voorlichtingsdienst, de Ned. Kali-import maatschappij en de onderzoeksinstituten, propageerden begin jaren vijftig het scheuren van 200.000 ha onproductief grasland.

Bron: Ned. Kali-Import Maatschappij, 1951

WAGENINGEN
UNIVERSITY & RESEARCH

100years
1918 — 2018

Het scheuren van blauwgrasland, jaren '50

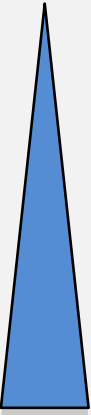

Verbetering
van
grasland
in het
Zwette-
gebied

Spaanse ruiters

Graslandtypen

FASE	GRASLANDTYPE	OPBRENGST (ton ds/ha)	SOORTEN (per 25m ²)	KWALIFICATIE	INVLOED MEST	INVLOED B+W
START- EN TUSSENFASEN						
0	Engels raai-grasland	> 10	5 – 10	zeer soortenarm		
1	Grassenmix	8 – 10	10 – 15	soortenarm		
2	Dominant-stadium*	6 – 8	10 – 15	soortenarm		
KRUIDENRIJK GRASLAND						
3	Gras-kruiden-mix	5 – 7	15 – 25	vrij soortenrijk		
4	Bloemrijk grasland	3 – 6	20 – 40	soortenrijk		
5	Schraalland	< 5	> 30	soortenrijk		

ton ds: ton droge stof / B: bodem / W: water

Bron: Wim Schippers, Veldgids ontwikkelen van kruidenrijk grasland, 2012

Verschillen biodiverser en agro-functionele kruidenrijke graslanden

Biodiverse kruidenrijke graslanden		Agro-functionele kruidenrijke graslanden
Extensief kruidenrijk grasland	Planet proof synoniem	Productief kruidenhoudend grasland
Bevorderen biodiversiteit door grotere diversiteit aan planten, insecten en boerenlandvogels	Doel	Verbeteren bodemstructuur en bodemleven, gewasproductie, droogteresistentie, stikstofbinding, voederwaarde en koegezondheid
Biodiversiteit. Binnen het ANLb: broeden en opgroeibiotoop voor weidevogels	Functie primair	Gewasproductie voor vee
Gewasproductie voor vee	Functie secundair	Biodiversiteit
Extensief grasland met inheemse kruiden en grassen en een open en gevarieerde vegetatiestructuur	Kenmerken	Productief grasland met merendeels veredelde grassen, kruiden, vlinderbloemigen
Bemesting enkel met vaste mest en uitgesteld maaibeheer t.b.v. aanwezige planten, insecten en broedvogels en opgroeiende kuikens 2-3 maai- of weidesneden per jaar	Beheer	Meerdere drijfmestgiften (bij voorkeur) geen kunstmest 4-5 maai- of weidesneden per jaar
Reukgras, kamgras, beemdlangbloem, zachte dravik, rood zwenkgras, gestreepte witbol en fioringras	Meest voorkomende grassoorten	Engels raaigras, timotheegras, rietzwenk en kroppaar
Scherpe boterbloem, veldzuring, pinksterbloem, paardenbloem, gewone hoornbloem en klavers	Meest voorkomende kruiden	Cichorei, smalle weegbree, karwij, duizendblad en vlinderbloemigen zoals rode klaver, witte klaver en rolklaver
4 – 8 ton ds ha ⁻¹	Productie	10 – 14 ton ds ha ⁻¹

Fase 0 Engels raaigras (klaver)

Fase 1 Grassenmix

Fase 2 Dominantstadium witbol

Fase 2 Dominantstadium vossenstaart

Fase 3 Graskruidenmix

Fase 4 Bloemrijk grasland

4 Glanshaverhooiland

Fase 4 Kamgrasweide

5 Schraalland

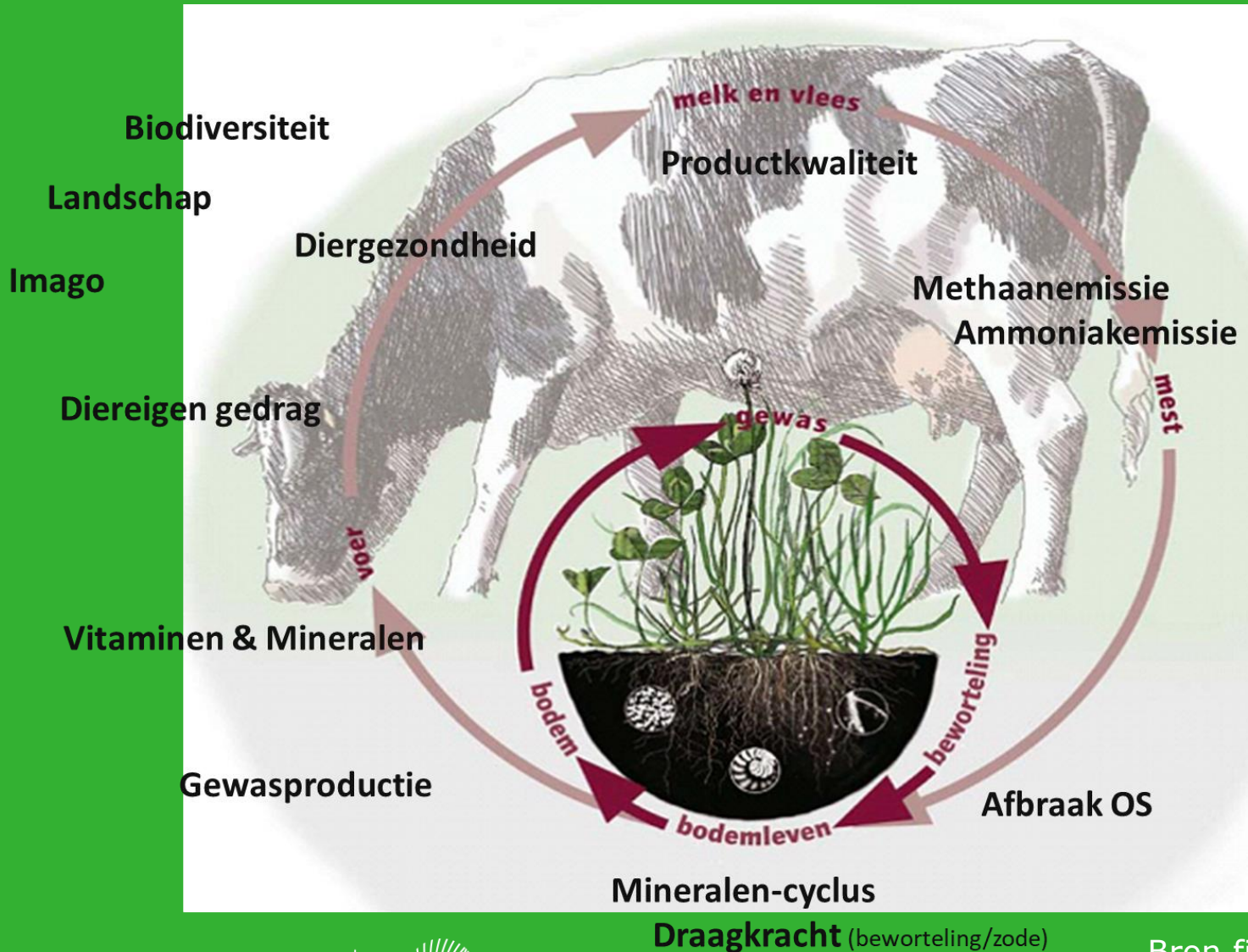

'Agro-functionele' kruidenmengsels

Waarden van kruidenrijk grasland

Bron figuur: LBI

Productie

Uit onderzoek is gebleken dat een gevarieerd graslandmengsel met kruiden en vlinderbloemigen evenveel of zelfs meer droge stof per hectare kan produceren bij lage bemestingsgiften dan een 'standaard' graslandmengsel

'Agro-functionele' mengsels met veel klaversoorten en kruiden, zoals de saladebuffetten, kunnen zeer productief zijn

Graslandtypen: opbrengst en voederwaarde

Grasland- Type op zand	N	N-gift (kg/ha)	Plantensoorten		Ds-opbr. (ton/ha)	DVE (per kg ds)	VEM (per kg ds)	VEM (ton/ha)
			100 m ²	perceel				
Fase 0 E. raaigras bemest	11	179	11	21	11,5	88	912	10,5
Fase 0 Gras- Klaver bemest	10	107	8	19	11,3	95	947	10,7
Fase 1 Grassenmix, bemest	8	59	17	29	9,2	79	862	8,0
Fase 1 Grassenmix, onbemest	8	0	16	37	7,5	62	808	6,1
Fase 4 Bloemrijk, bemest	16	50	29	44	8,8	62	798	7,1
Fase 4 Bloemrijk, onbemest	23	0	24	39	5,5	47	738	4,1

Beter inpasbaar dan vaak wordt gedacht

1. 100% Engels raaigras (ER)
2. 20% ER vervangen door weidevogelgras (uitgestelde maaidatum)
3. 40% ER vervangen door weidevogelgras (uitgestelde maaidatum)
4. 60% ER vervangen door weidevogelgras (uitgestelde maaidatum)
5. 60% ER vervangen door kruidenrijk gras

Tabel 1 voederwaarde van de graskuilen die gebruikt zijn tijdens de proef

	ds	VEM	DVE	OEB	as	Re	suiker	NDF	VC os
Kruidenrijk	589	594	33	-5.9	98	101	58	541	56.1
Weidevogel	723	652	51	2	95	126	91	575	59.1
Intensief	601	870	83	35	107	186	59	513	75.0

15 gr (53 % dg) - 5 vlb - 22 kr

12 gr (96 % dg) - 1 vlb - 5 kr

1 gr (100 % dg)

Tabel 2 rantsoen en melkproductie in de voederproef

	Alleen ER	20% weidevogel	40% weidevogel	60% weidevogel	60% kruidenrijk
Rantsoen					
Kuilgras van intensief (kg ds)	11.8	9.3	6.9	4.2	4.7
Kuilgras van weidevogel (kg ds)	0	2.6	5	6.9	0
Kuilgras van kruidenrijk (kg ds)	0	0	0	0	7
Maiskuil (kg ds)	3.4	3.4	3.3	3.1	3.5
Krachtvoer (kg ds)	6.13	6.12	5.93	5.73	6.13
Totale rantsoen (kg ds)	21.33	21.42	21.13	19.93	21.33
Melkproductie (kg / koe/ dag)	26.8	26.7	25.6	25.7	25.3
Vet%	4.56	4.54	4.43	4.07	4.43
Eiwit%	3.47	3.51	3.46	3.49	3.37

Bron: WUR

Voederproeven

Martine Bruinenberg 2003

Uitspraken van ervaringsdeskundigen

Luk Sorbry, veevoedingsadviseur in Vlaanderen:

"Biodiversiteit vermindert wellicht vaak de productie, maar niet noodzakelijk de productiviteit"

Hessel Agema, melkveehouder en weidevogelboer in Kollumerpomp:

"Net als bij de mens zit ook bij de koe de neus niet ver van de mond"

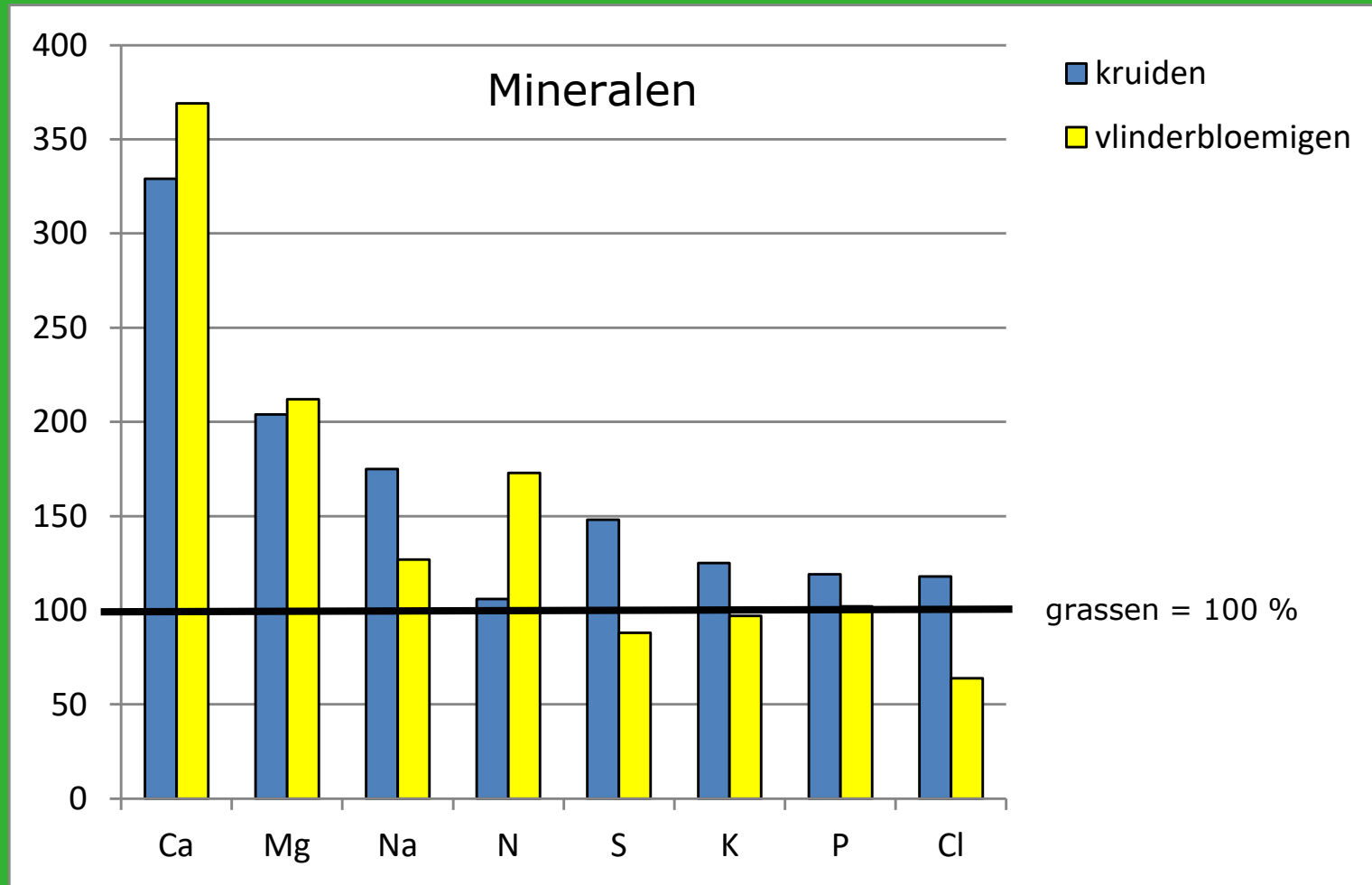
Diergezondheid

Problemen in de melkveehouderij

- Hoge producties van melkvee
  - Vraagt veel van het vee
  - Pensverzuring door eiwit- en energierijk rantsoen
  - Behoefte aan meer structuur
- Problemen met gezondheid en drachtigheid
  - Antibiotica en medicijngebruik
  - Mineralen en spoorelementen
- Kruidenrijk gras biedt structuurrijk ruwvoer met hoge gehalten aan mineralen en spoorelementen en gezonde inhoudstoffen ('natuurlijke apotheek')

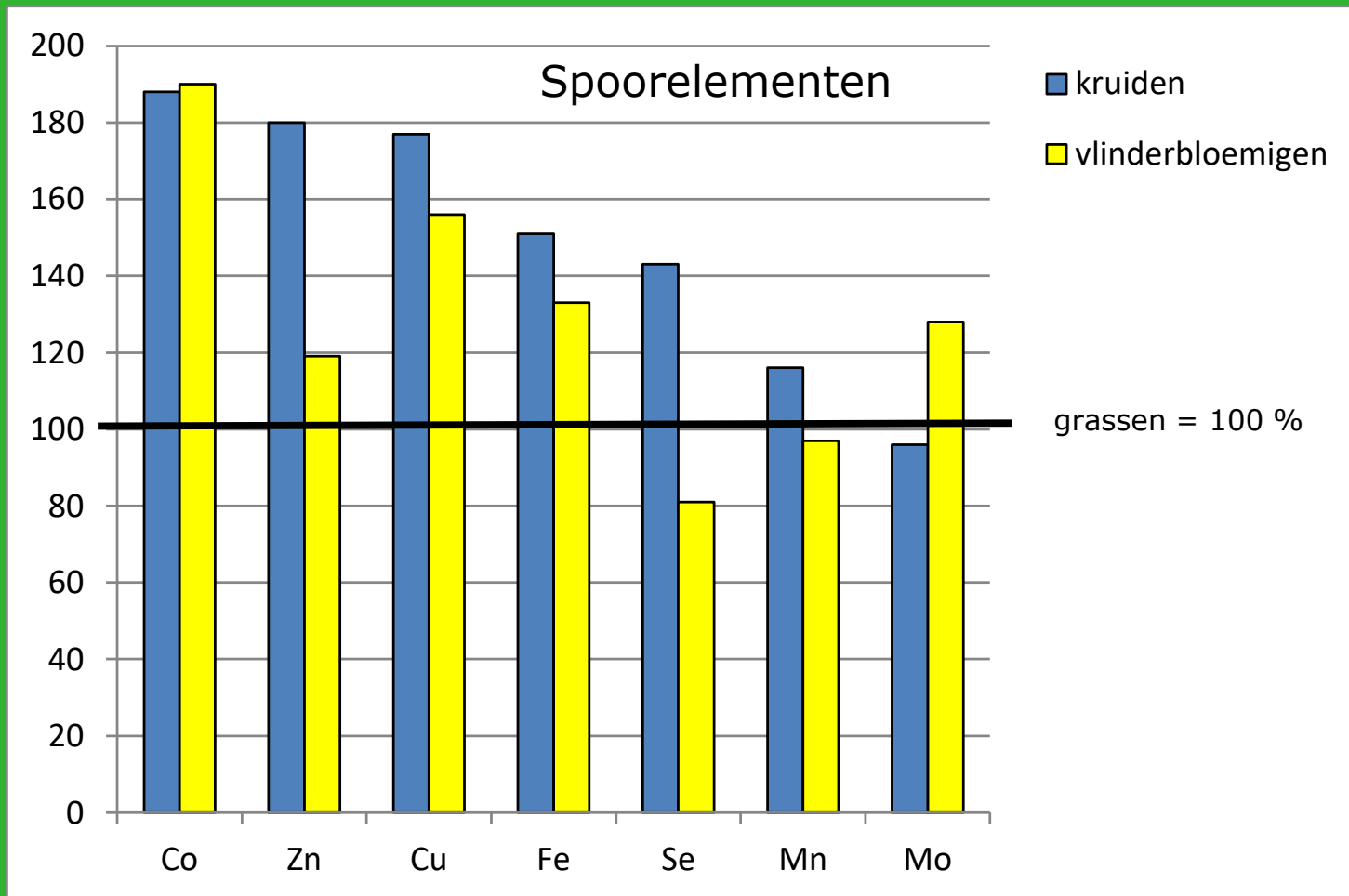

Mineralengehaltes graslandplanten

Sporenelementen

Mineralen en spoorelementen

Saladebuffet-soorten

Tabel 1. Gemiddeld mineralengehalte van verschillende kruiden bemonsterd op Nederlandse en Vlaamse biologische melkveebedrijven (n=aantal monsters).

	n	natrium Na g	kalium K g	magnesium Mg g	calcium Ca g	fosfor P g	mangaan Mn mg	zink Zn mg	ijzer Fe mg	koper Cu mg	kobalt Co µg	seleen Se µg	zwavel S g	molybdeen Mo mg
Gras	24	1,6	35	2,3	6	4,9	58	40	251	9	105	97	3,7	4,0
Witte klaver	22	1,4	32	3,4	13	3,7	45	39	156	10	97	98	2,5	3,4
Cichorei	28	3,0	48	3,1	14	5,2	50	97	173	17	119	182	4,4	2,4
Smalle weegbree	22	1,3	39	2,8	15	4,7	39	61	137	11	110	120	4,0	1,8
Duizendblad	20	0,5	51	2,8	11	5,5	57	45	289	15	146	106	2,5	2,4
Paardenbloem	8	1,3	53	2,9	11	5,1	34	53	596	13	239	248	4,5	2,7
Wilde peen	2	0,6	46	2,8	13	5,6	103	77	189	10	73	67	3,4	3,8
Norm koe (30 L CVB)		1,3	7,7	2,3	3,7	2,9	40	30	10	12	100	170	2,0	
Norm geit (4 L melk CVB)		1	7,9	1,4	3,2	3,7	40	24,4	9,4	11,5	100	130	2,0	

Bron: Vlaams onderzoek Luk Sobry & Wim Govaerts

Fysiologisch verschillen mono- en dicotylen

- De wortels van dicotylen hebben een groter adsorptievermogen dan grassen waardoor ze meer tweewaardige (Ca of Mg) en minder éénwaardige kationen (Na of K) kunnen opnemen
- Bij grassen is de preferentie $K > Na > Mg > Ca$ bij opname van ionen groter dan bij dicotylen
- De bewortelingsdiepte van kruiden is over het algemeen groter dan die van grassen

Gezonde inhoudsstoffen

Soort	Secundaire metaboliet	Functie koegezondheid
Paardenbloem	Taraxine	Ontstekingsremmend, lever-en nierfunctie
Smalle Weegbree	Aucubine/Acteoside	Antibacteriële werking, lever-en nierfunctie
Chichorei	polyfenolen/tannines	Negatief effect op maagdarmwormen
Esparcette	polyfenolen/tannines	Negatief effect op maagdarmwormen
Karwij	monoterpenen/limoneen	Antibacteriële werking
Wilde Peen	monoterpenen	Antibacteriële werking
Rolklaver	polyfenolen/tannines	Negatief effect op maagdarmwormen

Daarnaast is kruidenrijk ruwvoer rijk aan vitamines. Zo kunnen kruiden bijdragen aan de Gezondheid en een betere weerstand van het vee en vermindert medicijngebruik.

De Nederlandse Vereniging voor Fytotherapie
Studiegroep Dier en Kruid
Stalboekje melkvee

Inpassing in de bedrijfsvoering

- Ideale samenstelling
  - 50-70% grassen: belangrijk voor ruwvoer kwaliteit
  - 10-30% vlinderbloemigen: voor N-binding, ruwvoer kwaliteit en – opname
  - 10-20% voederkruiden: belangrijk voor mineralen, sporenelementen en gezondheidsaspecten
- Voederwinning: hooien: in afzonderlijke balen in plastic bij voordroogkuil: gras niet te droog laten worden, kort snijden, anders slecht vast te rijden en schimmel bij lage voersnelheid
- Past in rantsoen van hoogproductief melkvee. Vervanging van intensieve graskuil tot 20-25% met silage van kruidenrijk graskuil
- Bij droogstaande koeien en jongvee is groter aandeel in rantsoen mogelijk. Geliefd voer voor paarden, schapen en geiten

Bodem onder kruidenrijk grasland

- 1 Cichorei
- 3 Beemdlangbloem
- 14 Engels raigras

Bron: HvHL Koeien en kruiden

Beworteling

Wortelvorm en worteldiepte heeft positief effect om bodemstructuur.

Hierdoor minder gevoelig voor weerextremen als droogte en hoosbuien.

Door diepe beworteling meer nutriënten en mineralen beschikbaar.

Paardenbloem

Smalle weegbree

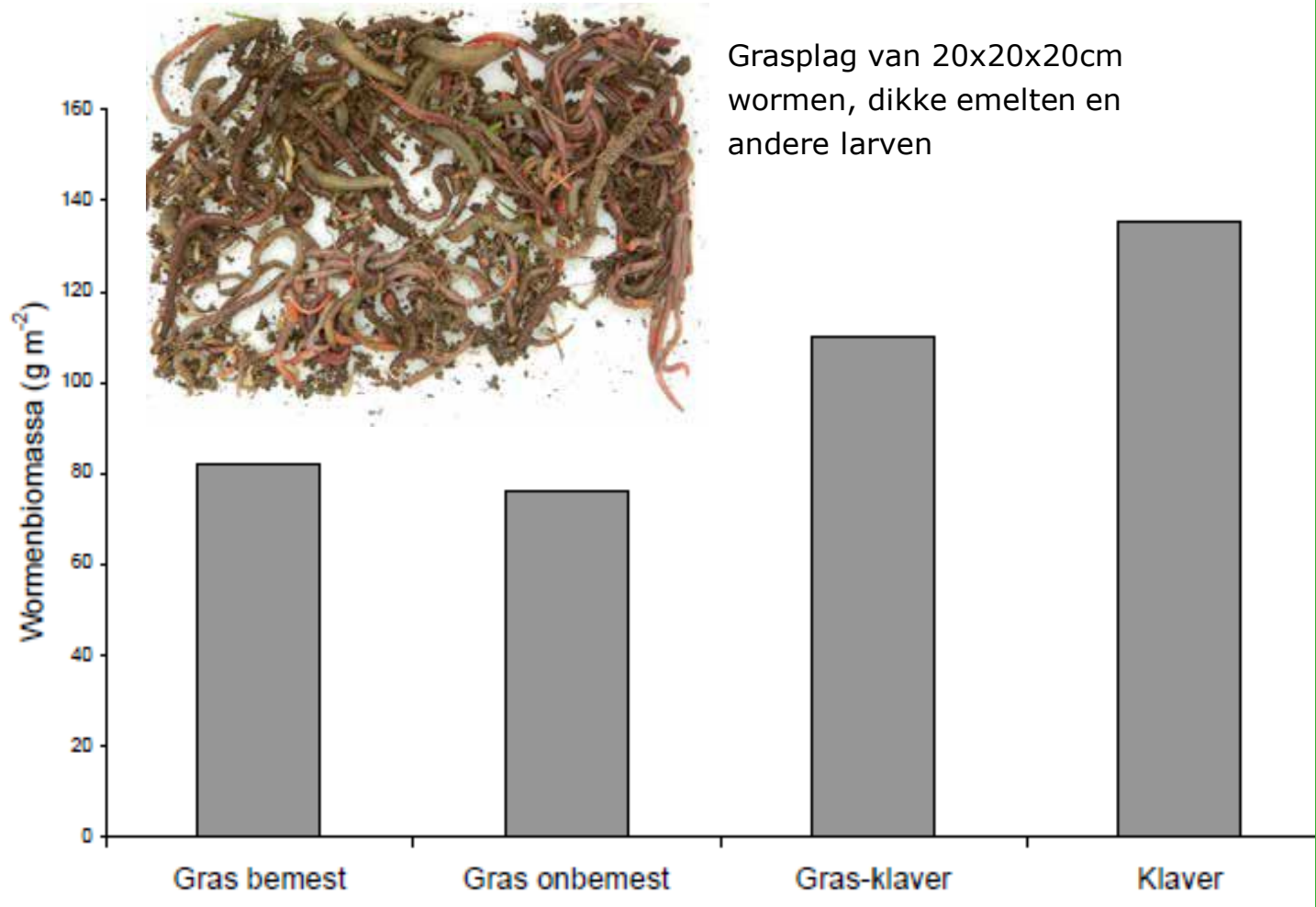
Beter bestand tegen droogte (17 augustus 2022)

Knoopkruid, duizendblad, rode klaver en margriet versus grassen

Biodiversiteit Wormen

Nick van Eekeren LBI, 2009

Klimaat

- Kruidenrijk grasland: robuuster systeem tegen weerextremen, zowel nat als droog
- Meer organische stof opbouw betekent meer CO₂ vastlegging
- Ammoniak- en Methaanemissie
- Aucubine (uit o.a. weegbree en cichorei) is een natuurlijke nitrificatieremmer die de nitraat-uitspoeling en vorming van lachgas kan verminderen.

Ammoniak en methaanemissie

Groep	Soort	Gehalte gecondenseerde tannine (g per kg DS)
Grassen	Engels raaigras	2
Vlinderbloemige	Witte klaver	3
	Witte klaver*	7
	Rode klaver	2
	Luzerne	1
	Gewone Rolklaver	47
	Moerasrolklaver	77
Kruiden	Cichorei	4
	Smalle weegbree	14
	Kleine pimpernel	3

*Witte klaver veredeld op tannine gehalte

Gecondenseerde tannines remmen de afbraak van eiwit door pensmicroben doordat het eiwit tijdelijk gebonden wordt aan de tannines. Hierdoor komt er minder ammoniak vrij in de pens, en komt er meer eiwit beschikbaar in de dunne darm voor absorptie.

Ammoniak en methaanemissie

Van rolklaver is aangetoond dat het de methaanproductie verlaagt zowel bij melkkoeien als schapen. Kruiden beïnvloeden de microflora in de pens. Deze verlaging wordt gedeeltelijk veroorzaakt door een opmerkelijk hogere verteerbaarheid van deze kruiden dan Engels raaigras en gedeeltelijk door het hogere gehalte aan tannine.

Jerseyrunderen, uitgerust met sensoren

Duits onderzoek (Universiteit Kiel)

- Een koe stoot gemiddeld 280 gram methaan per dag uit in de weide
- Onderzoek vindt plaats in weide met zeven verschillende kruiden, o.a. rolklaver, smalle weegbree, rode klaver en witte klaver
- Veel belovende resultaten: een kruidendieet kan de methaan-uitstoot per kilo melk tot 20 procent terugbrengen

Onderzoek WUR op KTC Zegveld:

De methaanemissie per kg meetmelk en per kg drogestofopname leek iets lager als smalle weegbree aan het rantsoen werd toegevoegd.

Deze verschillen waren echter niet significant.³⁹

Biodiversiteit

Planten

- Grote variatie aan soorten: grassen, vlinderbloemigen en kruiden
- Verschillende groeipatronen, structuren in de vegetatie
- Variatie in de tijd o.a. in kleur door bloei
- Landschappelijk aantrekkelijk

Dramatische achteruitgang aan insecten

Biodiversiteit

Insecten

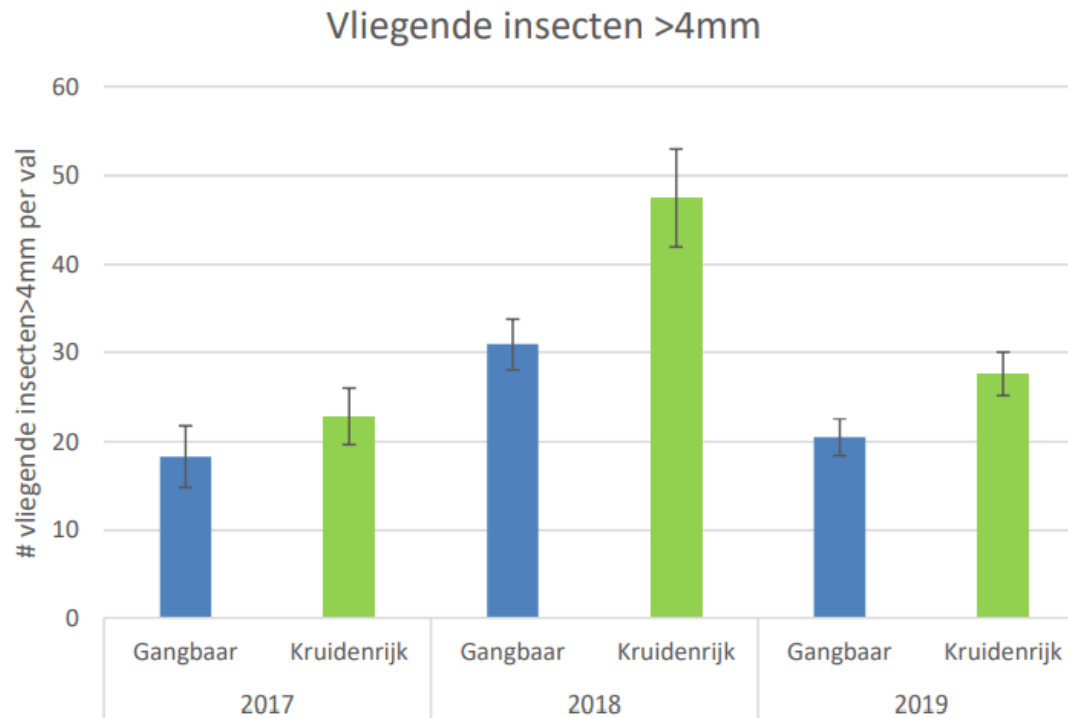
- De grote variatie aan grassen en bloeiende kruiden trekken veel insecten als bijen, zweefvliegen, vlinders, sprinkhanen etc.
- Insecten zijn essentieel voedsel voor weidevogelkuikens

Waarde kruidenrijk grasland voor insecten

Insecten- vliegende insecten

Bron: Koeien en kruiden HVHL

- In totaal zijn er in drie seizoenen meer dan 250.000 insecten geteld op plakvallen en zo'n 80.000 in potvallen
- Op kruidenrijk grasland kwamen meer grote vliegende insecten (>4mm) voor

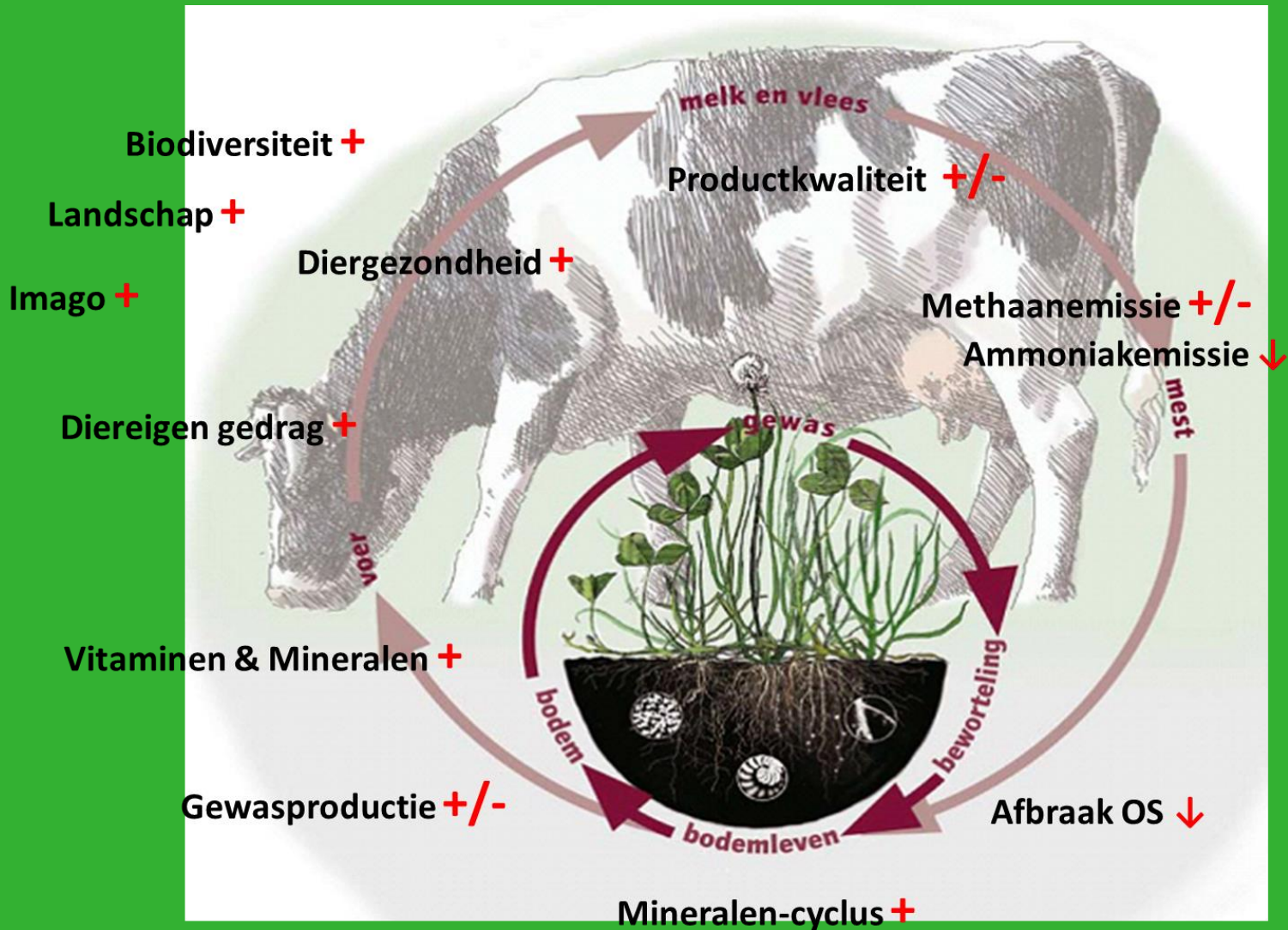

Economie

- Structuurrijk ruwvoer van goede kwaliteit
- Gezondere koeien, minder medicijnkosten
- Besparing op aankoop supplementen
- Besparing op kunstmestkosten
- Huisverkoop (product met een verhaal)
- Subsidiemogelijkheden Agrarisch natuurbeheer
- Deelname Duurzaamheidsprogramma's: extra melkgeld
  - On the way to planet proof - Friesland Campina
- GLB vergroening: Ecoregeling (puntensysteem)
- Gestapelde beloningen: Marke model

Waarden van kruidenrijk grasland

'Productieve' kruidenmengsels

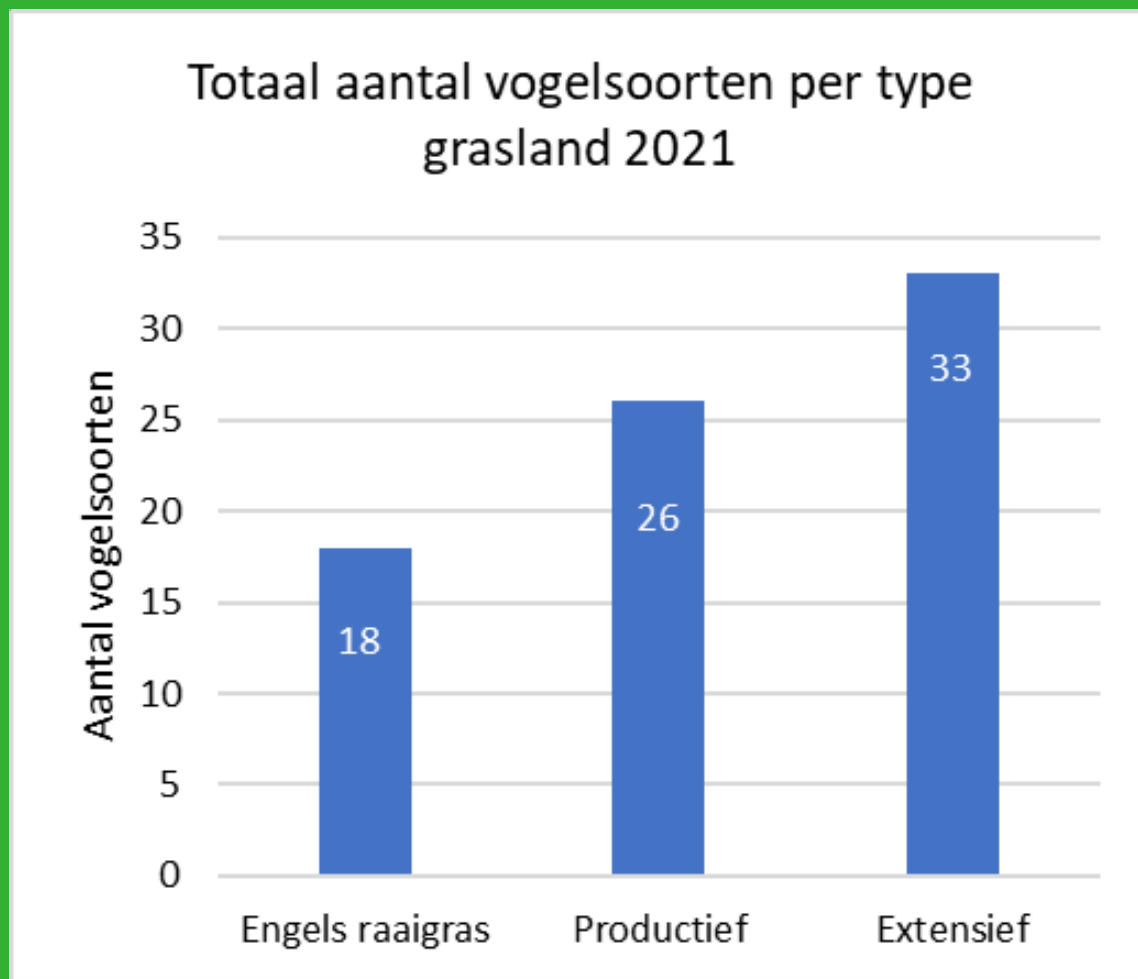

Opbrengst Productief kruidenrijk grasland

In een Living Lab kruidenrijk grasland van DZK wordt in een vierjarig onderzoek de meerwaarde van twee typen kruidenrijk grasland voor de biodiversiteit en agrarische productie onderzocht, in vergelijking met regulier blijvend grasland. Hiervoor zijn in 2021 op twaalf locaties in de Achterhoek de gewasproducties van deze drie typen grasland gemeten (totaal 36 percelen). Voorlopige resultaten, van het voor grasteelt zeer groeizame 2021, laten zien dat de opbrengst van 5 snedes bij een N-bemesting van 150 kg/ha voor productief kruidenrijk grasland 3 ton per ha hoger lag dan bij gangbaar Engels raaigraspercelen, resp. gemiddeld 16 en 13 ton drogestof per ha. Vooral het aandeel vlinderbloemigen in productieve kruidenrijk grasland zorgen voor deze meeropbrengst. We zijn dan ook zeer benieuwd hoe dat uit pakt voor het veel drogere groeizoen 2022. In 2023 zullen de resultaten van dit onderzoek worden gepubliceerd.

Waargenomen vogels graslandtypen

Op basis van één wekelijks bezoek van maart t/m juli. Daarbij zijn de vogels genoteerd die op dat moment voedsel zochten op de percelen. Het betreft voorlopige resultaten!

Bron: LBI (PPS-DZK)

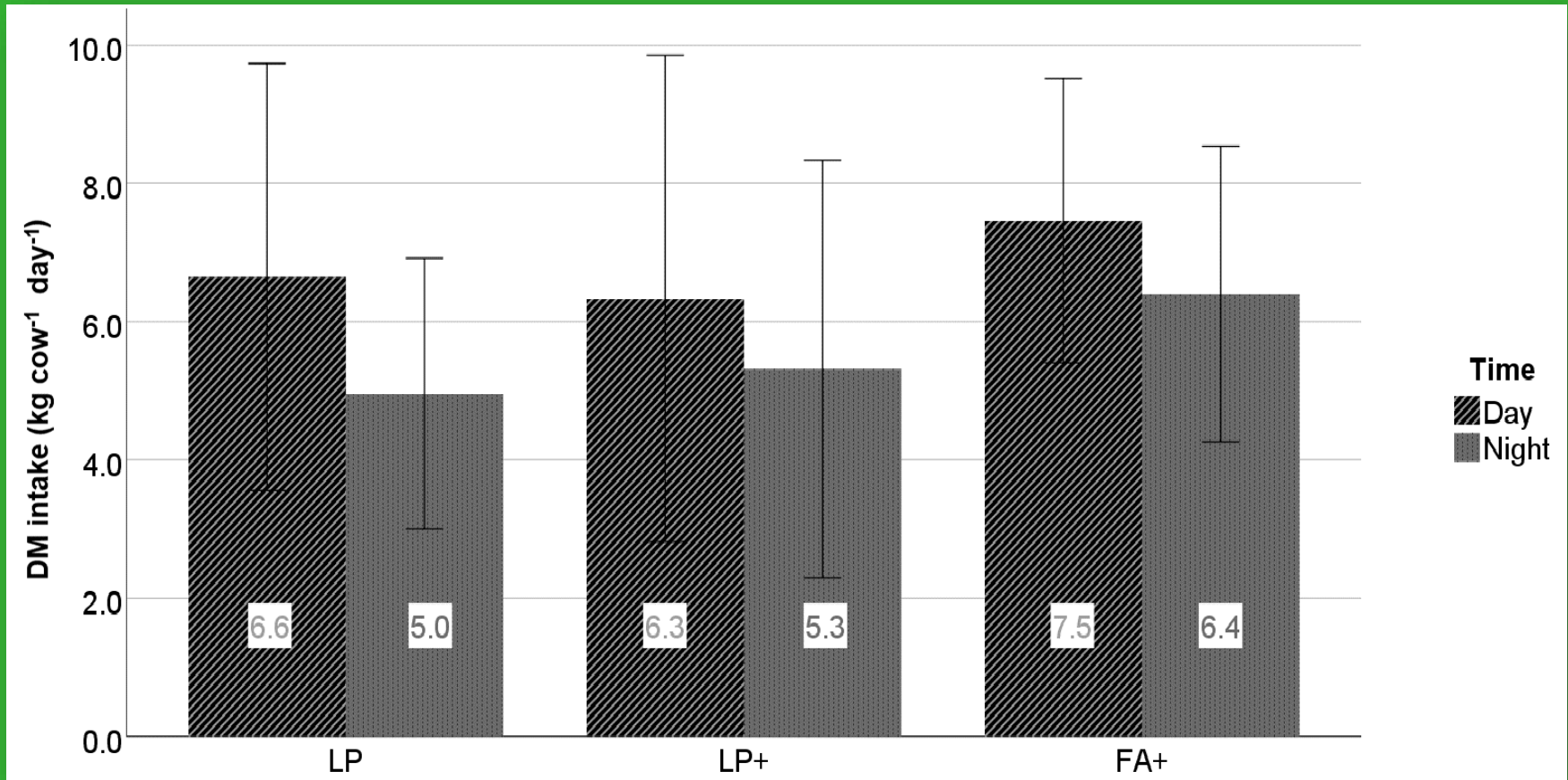

WAGENINGEN
UNIVERSITY & RESEARCH

100years
1918 — 2018

Nutriherb – beweidingsproef - opname

- Average DM intake (kg cow⁻¹ day⁻¹ ± SD) during the day and during the night for three different mixtures (LP, LP+ and FA+) in June 2019 (average of P1 and P2).

Nutriherb – beweidingsproef - voederwaarde

INDICATOR	LP	LP+	FA+
DM (g kg ⁻¹ fresh grass)	212 (6.7) ^a	166 (4.2) ^b	135 (3.9) ^c
VEM ¹ (kg ⁻¹ dm)	871(8.6) ^a	854 (7.2) ^{ab}	826 (10.3) ^b
Sugar (g kg ⁻¹ dm)	169 (9.0) ^a	150 (7.8) ^a	118 (8.6) ^b
Crude protein (g kg ⁻¹ dm)	156 (4.0) ^b	160 (2.4) ^b	176 (5.5) ^a
NDF ² (g kg ⁻¹ dm)	48 (0.9) ^a	43 (0.7) ^b	40 (0.9) ^b

Table 1. Grass quality indicators for three different mixtures (LP, LP+ and FA+) in June 2019. Values represent averages of P1 and P2 (SEM); means with different superscript letters within a row indicate significant differences of ($P < 0.05$).

¹ VEM = Dutch energy unit ² NDF= neutral detergent fibre

Teeltaspecten 'productieve' kruidenmengsels

- Nieuw inzaai, doorzaai weinig succesvol
- Kies geschikt perceel (lage onkruiddruk, minder productieve percelen zijn meest geschikt)
- $\text{pH} > 5.0$
- Optimale inzaaiperiode na 2^e helft augustus
- Zorg voor een mooi egaal zaaibed
- Ondiep zaaien 0.5 – 1.0 cm en gebruik een Cambridge rol voor contact
- Eventueel inzaaien onder dekvrucht
- Eerst jaar niet bemesten
- Beheer vraagt management (maaitijdstip (dauwstadium), maaihoogte, zo min mogelijk schudden en wiersen, stripgrazen)

Kruidenrijk grasland: een ultieme vorm van Natuurinclusieve landbouw

Dank voor uw aandacht!

WAGENINGEN
UNIVERSITY & RESEARCH

square
wise